

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԹԵՄԱՆ ՄԱՐԿ ԼԵՎԻԻ «ՊԱՐՈՆ ԴԱԼԴԻԻԻ ԱՆՍՈՎՈՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ» ՎԵՊՈՒՄ

Միրա Կարապետյան

*Երևանի պետական համալսարանի Իջևանի մասնաճյուղի և
Եվրասիա միջազգային համալսարանի դասախոս*

Հոդվածը նվիրված է ֆրանսիացի նշանավոր գրող Մարկ Լևիի ստեղծագործական ուղուն և մասնավորապես, նրա «Պարոն Դալդրիի անսովոր ճանապարհորդությունը» վեպին, որը գաղտնիքներով ու բացահայտումներով լի մի սիրո պատմություն է: Վեպի հերոսուհին՝ Ալիսը, երկարատև ճանապարհորդություն է կատարում Թուրքիայում, որտեղ հանդիպում է իր կյանքի տղամարդուն և բացահայտում իր կյանքի իրական պատմությունը. որ իր իսկական անունն Անուշ է, որ ինքը հայի զավակ է, և որ իր ծնողները ցեղասպանության զոհեր են:

Հոդվածում ներկայացվում է Մարկ Լևիի աշխարհընկալումը, համոզմունքը գրողի պատասխանատվության և համամարդկային արժեքները պահպանելու կարևորության մասին, նրա վերաբերմունքն ամեն տեսակ բռնությունների և ցեղասպանությունների նկատմամբ:

Հիմնաբառեր. ֆրանսիական ժամանակակից գրականություն, ֆրանսիացի գրողներ, Մարկ Լևի, հայոց ցեղասպանություն:

Ֆրանսիական գրականությունը համաշխարհային գրականության մեծագույններից է, որը միշտ հավակնել է լինել նորաձև գրականության օրենսդիրը: Արդի ֆրանսիական գրականության ինքնատիպությունը դրսևորվում է նրա հարուստ ժառանգության մեջ, որի շնորհիվ նա շարունակում է առաջնային դիրք զբաղեցնել միջազգային գրական ասպարեզում:

Ժամանակակից ֆրանսիացի գրողները շատ տարբեր են միմյանցից: Թեմաները, որ նրանցից յուրաքանչյուրն արծարծում է իր ստեղծագործության մեջ, ինքնատիպ են, արդիական և դիտարկվում են ոչ սովորական տեսանկյունից: Նրանց մեջ կան գրողներ, որոնք արդեն դասվում են դասականների շարքին կամ «գրեթե դասականներ» են՝ Ռոմեն Գարի, Պատրիկ Մոդիանո, Միշել Ուելբեկ, Ժան-Ֆիլիպ Տուսեն:

Արդի ֆրանսիական գրականության ազգային հպարտությունն են այնպիսի գրողներ, ինչպիսիք են Անելի Նատոմբը, որի գրչի տակ «թեթև զվարճալի պատմվածքը դառնում է փոքրիկ փիլիսոփայական տրակտատ», Աննա Գավալդան, որի հեզնական, նրբագեղ և կոշտ էսքիզները դեսերտ են գրական համադամասերների համար՝ պատրաստված իսկական ֆրանսիական հմայքով: Բերնար Վերբերի միստիկական վեպերը արկածային վեպի և փիլիսոփայական էսսեի խառնուրդ են: Ֆրանսիայում արդեն յոթ տարի ապրող չինացի գրող Շան Սանի վեպերի մասին ասում են, որ նրանցում չինական զսպվածությունը համակցվում է ֆրանսիական զվարճասիրության հետ: Իսկ Մարկ Լևիի արձակի արմատները գրական քննադատները փնտրում են ֆրանսիական էզոթիստենցիալիզմի մեջ, այսինքն՝ «գոյության փիլիսոփայության մեջ»: Համառոտ անդրադառնանք նրա կյանքին և ստեղծագործությանը:

Մարկ Լևին ֆրանսիացի ժամանակակից այն հանրաձանաչ վիպասաններից է, ում ստեղծագործությունները բեստ-սելլեր են: «Իմ վեպերը մարդկանց վերադարձրին ընթերցանության համը», այսպես է բնութագրում գրողն իր ստեղծագործությունը:

Մարկ Լևին ծնվել է Ֆրանսիայում 1961թվականին: Նրա կենսագրությունը տպավորություն է գործում զբաղմունքների ընտրության ընդգրկումով: Գրելու ձիրքն անմիջապես ի հայտ չի գալիս: Նա սկսում է իր գործունեությունը՝ ուսումնասիրելով կառավարում, հետո ինֆորմատիկա, իսկ 18 տարեկանում ընդունվում է «Կարմիր խաչ», որտեղ աշխատում է վեց տարի: Հետագայում՝ 1983 թվականին, նա ձեռնամուխ է լինում տեղեկատվական ընկերությունների ստեղծմանը, որոնցից մեկը «Լոջիթեք Ֆրանս»-ն էր: Մեկ տարի անց, իր հաջողություններից ոգևորված, Լևին մեկնում է Միացյալ Նահանգներ, որտեղ հիմնում է համակարգչային պատկերների մշակման ընկերություն, սակայն 29 տարեկանում կորցնում է իր խմբի վերահսկողությունը և վերադառնում է Ֆրանսիա: 1991թ. նա իր երկու՝ մասնագիտությամբ ճարտարապետ և ինժեներ ընկերների հետ միասին հիմնում է տարածքների դիզայնի և ճարտարապետական նախագծերի մշակման ընկերություն, որը մի քանի տարի անց դառնում է Ֆրանսիայի առաջնակարգ ֆիրմաներից մեկը: «Սակայն ինձ հետաքրքրում էր ոչ այնքան գործարար լինելը, որքան ստեղծագործելը»¹, - խոստովանում է այսօր գրողը:

Ի սկզբանե Մարկ Լևին չէր պլանավորել դառնալ գրող: «Երբ աշխատանքը կարգավորվեց, և ինձ հարկավոր չէր գործակալությանը շատ ժա-

¹ Տե՛ս Marc Levy: l'écrivain qui veut rendre les autres heureux, www.reussirmavie.net...

մանակ տրամադրել, ես սկսեցի գրել: Ես ուզում էի ինչ-որ կարևոր բան փոխանցել այն մարդուն, ով մեծանալուց հետո կլիներ իմ փոքրիկ որդին» (Մ.Լ.)²:

Սցենարիստ քրոջ խորհրդով նա իր առաջին՝ «Իսկ եթե դա ձիշտ էր ...», վեպի ձեռագիրը ուղարկում է Ռ. Լաֆֆոնի հրատարակչություն և ստանում տպագրության համաձայնությունը: Վեպը ակնթարթորեն դառնում է բեստ-սելլեր, իսկ Ստիվեն Սպիլբերգը անմիջապես ձեռք է բերում այն էկրանավորելու իրավունքը: Ֆիլմը, որը վերնագրվեց *Just Like Heaven* (Ճիշտ այնպես, ինչպես երկնքում), 2005թ. գբաղեցնում է ամերիկյան պրակատի առաջին տեղը: Իր առաջին վեպի տպագրությունից հետո, Մարկ Լևին նվիրվում է վիպասանությանը: Նա աշխատում է օրեկան 15 ժամ և ամեն տարի մի նոր գիրք է հրատարակում, որոնք մեծ արագությամբ սպառվում են Ֆրանսիայում և միջազգային ճանաչում են բերում հեղինակին («Որտեղ ես», «Մի ուրիշ անգամ», «Ձեզ կրկին տեսնել», «Իմ ընկերները, իմ սերերը...և այլն):

Մարկ Լևիի վեպերը թարգմանվել են ավելի քան 40 լեզուներով և տպագրվել են մոտ 20 միլիոն տիրաժ օրինակով: Ներկայումս նա աշխարհում ամենից շատ ընթերցվող գրողներից մեկն է, իսկ ֆրանսիական «Ֆիգարո» թերթի տվյալներով վերջին տարիներին, նա գբաղեցնում է առաջին տեղը ֆրանսիացի ամենաշատ թարգմանված հեղինակների ցանկում:

Յուրաքանչյուր ստեղծագործող բացառիկ յուրահատկությամբ է ստեղծում իր պատմությունները՝ ընթերցողի համար բացահայտելով կյանքի, մարդու, տարբեր եղելությունների խորհրդավոր աշխարհը: Մարկ Լևին այն գրողներից է, ով կարողացել է ժամանակակից խնդիրների մասին խոսել անկաշկանդ, իրեն բնորոշ հեղինակային մեկնաբանություններով. իր հերոսներից յուրաքանչյուրի միջոցով Լևին հստակորեն պատկերել է մարդկային հոգու ապրումները, մարդկային փոխհարաբերությունները, տարբեր իրավիճակներում դրսևորվող մարդկային հնարավորությունները: Նա այն գրողներից է, ում ստեղծած գրականությունը ոչ միայն ժամանակակից թեմաների ներկայացում է, այլև հետաքրքիր բովանդակությամբ լեցուն մարդկային պատմությունների համայնապատկեր:

«Ես գրում եմ սրտաբաց և սիրում եմ ուրիշների հետ կիսվել այն ամենով, ինչ ինձ հետաքրքրում է»³, և դատելով այն բանից, թե ինչպիսի հաջողությամբ են սպառվում նրա գրքերի տիրաժները, վստահաբար կարելի է ասել, որ Մարկ Լևիին դա հիանալի հաջողվում է:

Հայ ընթերցողն առաջին անգամ հնարավորություն ունեցավ ծանոթանալ Մարկ Լևիի ստեղծագործությանը վերջերս, երբ թարգմանաբար լույս տեսավ «Պարոն Դալդրիի տարօրինակ Ճամփորդությունը» վեպը: Այս վեպում հեղինակն իրեն հատուկ ռոմանտիկ ոճով հյուսում է մի հուզիչ գեղեցիկ պատմություն: Հետևելով բախտագուշակի կանխատեսումներին՝

2 Տե՛ս www.mafrance.ru

3 Տե՛ս www.mafrance.ru

վեպի հերոսուհին՝ Ալիսը, ով տաղանդավոր օժանագործ է, երկար ճանապարհորդություն է կատարում դեպի Թուրքիա, որտեղ հանդիպում է իր կյանքի տղամարդուն: Այնտեղ Ալիսը բացահայտում է իր կյանքի իրական պատմությունը:

Ալիսի կյանքի պատմությունը ուշագրավ է նրանով, որ կապված է մեր ժողովրդի համար ամենատղբերգական ժամանակաշրջանի՝ 1915 թվականին Արևմտյան Հայաստանում կատարված հայերի ցեղասպանության հետ: Ալիսի իրական անունը Անուշ է, որի ծնողները սպանվում են թուրք ենի-չերիների ձեռքով, իսկ նրան որդեգրում են Թուրքիայում աշխատող անգլիացի ամուսինները և իրենց հետ տանում Անգլիա: Հեղինակը իրեն հատուկ զգայականությամբ է նկարագրում այս պատմությունը, ամուսնու սպանությունը տեսած հայ կնոջ ողբերգությունը, երեխաներին կորցնելու սարսափը, վճռականությունը՝ ամեն գնով փրկել նրանց: Գիտակցելով, որ իրեն փրկություն չկա, նա դատերը՝ Անուշին, և որդուն՝ Ռաֆայելին, թողնում է թուրք հարևանուհու խնամակալության տակ, ով հետագայում մեծացնում է Ռաֆայելին, իսկ Անուշին, ով առողջական խնդիրներ ուներ, տալիս է անգլիացի դեղագործ ամուսիններին, ովքեր երեխա չունեին և շատ էին սիրում աղջկան:

Հարցազրույցներից մեկում Մարկ Լևին խոստովանում է. «Ես շատ ուշ բացահայտեցի, որ որոշ չափով ունեմ թուրքական արմատներ, քանի որ հայրական կողմից տատս ու պապս իզմիրցի հրեաներ են եղել: Նրանք Ֆրանսիա են եկել մոտ մեկ դար առաջ՝ 1917 թվականին, սակայն հայրս, չգիտես ինչու, երբեք իր թուրքական արմատների մասին չի հիշատակել: Թուրքիան շատ կարևոր երկիր է ինձ համար, սակայն դա ինձ չխանգարեց գրելու մի վեպ՝ «Պարոն Դալդրիի տարօրինակ ճանապարհորդությունը» վերնագրով, որտեղ ես պատմում եմ մի հայուհու մասին, ում ծնողները ցեղասպանության զոհեր են: Եվ տեքստում ես այդպես էլ գրել եմ՝ «հայկական ցեղասպանություն»⁴: Մարկ Լևին խորապես վստահ է, որ եթե ինչ-ինչ շահերից ելնելով՝ արգելվում է արտահայտել այն, ինչ մտածում ես կամ զգում, ապա «սեփական ազատությունդ ես վտանգում»:

Լրագրողի այն հարցին, թե ինչ կարծիք ունի ֆրանսիական Սենատի կողմից Հայոց ցեղասպանության ժխտումը քրեականացնող օրինագիծի ընդունման մասին, որը հակասահմանադրական ճանաչվեց Ֆրանսիայի Սահմանադրական խորհրդի կողմից, Մարկ Լևին պատասխանում է. «Տասնամյակներ պետք եղավ, որպեսզի Ֆրանսիան ճանաչի իր մասնակցությունը հրեաների և օտարերկրացիների զանգվածային տեղահանությանը երրորդ համաշխարհային պատերազմի ժամանակ: Գրեթե արգելված թեմա է՝ ճանաչել Ալժիրի պատերազմի ժամանակ կատարված հանցագործությունները: Այնուհանդերձ, ես խորապես համոզված եմ, որ Ֆրանսիան իր մեծությունն ապացուցեց, երբ ճանաչեց անցյալի իր սխալները: Նույն կերպ

4 Տե՛ս asekose.am/news/9/98200-news-armenia.html

Թուրքիան կնեծանա, երբ ճանաչի հայերի ցեղասպանությունը»⁵:

Մարկ Լևին չի խուսափում իր բոլոր հարցազրույցների ժամանակ ընդգծել, որ «Պարոն Դալդրիի տարօրինակ ճանապարհորդությունը» վեպը գրելիս ցանկացել է Թուրքիայի ամոթալի պատմության վրայից վերցնել այն սև քողը, որը ծածկում է հայերի կոտորածները: «Ես ցանկացել եմ խոսել այդ մասին, քանի որ իմ ինքնության մի մասը թուրք է, և որովհետև հայկական ջարդերը երկար ժամանակ տաբու են եղել Թուրքիայում»⁶:

Մարկ Լևին մեծաքանակ ընթերցողներ ունի Թուրքիայում, բայց այս վեպը դեռևս չի տպագրվել այնտեղ: Նա ասում է. «Հավանաբար այս վեպի տպագրությունից հետո ինձ ավելի վատ կընդունեն Թուրքիայում, բայց սա պատճառ չէ, որ ես դավաճանեմ իմ համոզմունքներին»⁷: Ինչպես է Լևին հղացել վեպի գաղափարը: Նա հաճախ է հիշատակում իր ընտանեկան ժառանգությունը: Տատն ու պապը հալածանքների են ենթարկվել և սպանվել նացիստների կողմից Օսվենցիմում: Հայրը՝ Ռեյմոնդ Լևին, ակտիվ մասնակցություն է ունեցել Դիմադրության շարժմանը Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ժամանակ և ճաշակել է գերության և բանտի դառնությունը: Նա դաստիարակվել է մի ընտանիքում, որտեղ ազատության գաղափարը վերացական հասկացություն չի դիտվել, այլ, ընդհակառակը, մի առավելություն և իրավունք, որը պետք էր անպայման պաշտպանել: Ուստի զարմանալի չէ, որ Լևին իր վեպում անդրադարձել է Հայոց ցեղասպանությանը: Նրա կարծիքով հնարավոր չէ պատմել սիրո կամ տառապանքի մասին, եթե չունես այդ զգացումի փորձառությունը, նույնիսկ եթե խոսում ես ուրիշի սիրո, տառապանքի կամ այլ պատմությունների մասին:

Մարկ Լևին այն հումանիստ գրողներից է, ով զարմացում է ընթերցողին իր նուրբ հոգեբանությամբ, մարդկային ապրումների սահմանները և նրբերանգները ներթափանցելու կարողությամբ: Նրա գործերը ստիպում են մտածել, ինչ-որ բան վերանայել, հասկանալ: Նրա գրքերը չեն մոռացվում և անջնջելի տպավորություն են թողնում:

---

5 Տե՛ս expert.ru/expert/2012/25/osvobozhdennyij-prozoj/

6 Տե՛ս expert.ru/expert/2012/25/osvobozhdennyij-prozoj/

7 Տե՛ս expert.ru/expert/2012/25/osvobozhdennyij-prozoj/

**ТЕМА АРМЯНСКОГО ГЕНОЦИДА В РОМАНЕ МАРКА ЛЕВИ –
«СТРАННОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ МИСТЕРА ДАЛДРИ»****Мира Карапетян***Преподаватель Иджеванского филиала Ереванского государственного университета и Международного университета Евразия*

Статья посвящена жизни и творчеству известного современного французского писателя – гуманиста Марка Леви, в частности его роману «Странное путешествие господина Далдри», в котором автор передает любовную историю, обращаясь к теме армянского геноцида.

Следуя предсказаниям ясновидящей, Алис, героиня романа, талантливый парфюмер, совершает длительное путешествие в Турцию, где она встречает мужчину своей жизни и узнаёт реальную историю своей жизни. Она узнаёт, что её настоящее имя – Ануш, что она – дочь армянина, что её родители – жертвы геноцида.

В статье представлено литературное кредо французского писателя – гуманиста Марка Леви, говорится об ответственности писателя за сохранение общечеловеческих ценностей, о его отношении к разным проявлениям насилия и геноцида.

Ключевые слова: современная французская литература, французские писатели, Марк Леви, армянский геноцид.

**GENOCIDE IN MARC LEVY'S NOVEL "THE STRANGE JOURNEY OF
MR. DALDRY"****Myra Karapetyan***Lecturer at Yerevan State University Ijevan Branch and
Eurasia International University*

The present article touches upon the well-known contemporary French writer Marc Levy's life and literary career, especially upon his novel «The Strange Journey of Mr. Daldry». Here the writer describes a wonderful touching story adverting to the issue of the Armenian Genocide. Following the fortune-teller's predictions Alice, the heroine of the novel, who was a talented perfumer, made a long journey to Turkey where she met her soul mate and there she discovered the real story of her life. Her real name was Anush, she was an Armenian descendent whose parents had been victims of the Genocide.

The article shows the literary beliefs of the French humanist writer, his conviction in the significance of the writer's responsibility and the maintenance of universal values, his attitude towards all kinds of violence and massacre.

Key words: Modern French Literature, French writers, Marc Levy, Armenian Genocide.